

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

VII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

ubi per aliquot dies ab eo spiritualibus epulis est refecta. Cum autē situm monasterij & circuniacentia arua colloquendo lustrarent quodam die aestiuo, contigit beatam Aldegundem intolerabilem sitim incurrere. Progredientibus paululum, virgo acrius vrgebatur, donēc violentia sitis euicta deficere se clamat. Eius molestiam vir sanctus non ferens, orationi incubuit donēc expleto vnus horæ spatio sensim ab arenti solo & arenoso scatentis aquæ vena profiliens, largum ex se fontem excitauit. Sed dum sanctus virginis aduentui hoc præstitum fuisse diceret, & illa meritis eius potiùs ascriberet, ambo munus cæleste gustauerunt. Paret vsque in hodiernum diem: nec deficit fons ille suauis ad gustum, vtilis ad vsum.

Sitienti Aldegundi in arenoso loco fontem precibus excitat.

Adueniente tempore obitus sui, ipse sanctus misit ad beatam Aldegundem, vt vestes in vsum exequiarum sibi mitteret, vt linteis virgineis manibus textis, virgineos artus componeret. Missus itaque nuncius cum iter medium explicuisset, ecce à beata virgine alter missus occurrit, ferens secum linteamina, quibus obuolui deberet corpus defuncti. Hi inter se causas & tempus itineris mutuo sermone discutientes, aduerterunt vnā eademque horam fuisse, qua vterque executionis mandata suscepit. Quod non absque diuino nutu contigit, vt longè posita virgo, nec fama nec nuncio præmonita, funus sancti viri curaret. Cuius corpus in oratorium, quod ipse construxerat, discipuli sepeliērunt in magna gloria, ubi innumerabilia postmodum contigerunt miracula.

Vicin^o morti mittit, ad Aldegundem pro linteamine ad inuoluendum corpus suum. Sepultura eius.

Translatio eiusdem.

Centesimo quinquagesimotertio anno post mortem S. Humberti, monente Angelo, ab Abbate Rodino leuatum est de tumulo sancti viri corpus. Admirari autem nemo sufficit, quanta miri odoris suauitate perfusi sunt qui aderant. Et quod magis stupendum, sacrum corpus ita illæsum & incorruptum inuentum est, ac si eadem die spiritum emisisset: vt si lectulum compositum videres, dormire hominem existimares. Verum linteamina, quibus ipse inuolutus fuerat, nihil in se corruptionis habebant. Sed & herbæ, quæ sepulturæ eius die appositæ fuerant, quas nullas pro temporis antiquitate putares, ad eò virides sunt repertæ, ac si terræ radicibus in hærentes, irriguis aquis virescerent.

Corpus eius post 155. annos incorruptum apparet.

MARTYRIVM SANCTI MARTYRIS SOZONIS, AVTHORE SIMEONE METAPHRASTE.

VM Maximianus esset Præses Ciliciæ, & impietatem au- gere & extollere, conuenienter edicto Imperatorum, magno studio contenderet, venisset autem in ipsam quodam loco Ciliciæ Pompeiopolim, & aureum, quod illic colebatur, simulacrum splendido sacrificio & alio studio honoraret, & sic ostentaret suam falsam religionem: quidam adolescens, patriam habens Lycaoniam, & ab ortu quidem Tarasius, in diuino autem baptismo Sozon denominatus, cum priore vita amisso quoque nomine, cum esset pastor ouium, fit etiam nihilominus pastor hominum. Nam in quibus locis degebat in pastione, illic omnes excipiebat conuiuio verbi pietatis, & introducebat in Dei mandram. Hic vir cum esset moribus quidem hilaris & mitis, in lege autem Domini haberet voluntatem, & in ea noctes & dies meditaretur, ea ratione nec prophetica frustratur beatitudine.

7. Septēbris.

Patria sancti Sozonis.

Sozon, pastor ouium.

Psal. 1.

Cum autem fuisset aliquandò Sozon in quodam loco, qui habebat fontem, & fonte herbaque, quæ nata erat iuxta fontem, gregem pasceret, eum valdè opportunus & suavis somnus inuasit, & diuina quædam ad eum accedit visio. Visio autem eum magis confirmat, & ei animum addit ad pietatem. Deindè etiam reuelat gratiam, quæ ad locum erat desuper deuolutura. Erit enim, inquit, hic præsens locus multis vtilis, & apud ipsum salutem inuenient, & glorificabunt Trinitatem. Cum illic autem surrexisset egregius ille pastor, venit Pompeiopolim, & cum in ea quidem vidisset florere impietatem, contempnas autem esse res Christianorum, & summè

Visio eius.

Vaticiniū.

L

neglectas,

Egregius
zelus.

neglectas, non potuit id ferre placidè: sed cor illius repentinè inuasit impetus, & cum venisset ad templum, in quo stabat aurea statua, confringit manum eius dexteram: & cum eam vendidisset, succurrit multis, qui illic erant, egentibus. Non latuit hoc ædituos: sed propterea quòd nescirent quis fecisset, multi statim comprahendebantur miseri, qui nihil tale fecerant, & accusabantur sacrilegij, reputati maleficorum omnium sceleratissimi, vt qui suffurati essent dei imaginem. Nemo autem eis opem ferebat: sed qui erant prius amici, eos auersabantur: & custodes carceris (ita enim existimabant se dijs esse gratificaturos) grauius affligebant eos, qui capti fuerant.

Magna ani-
mi fortitu-
do.

Generosus autem Sozon liberè volens profiteri pietatem, & eos liberare, qui nihil sciebant ex ijs, quæ facta fuerant: seipsum deserit, veniens ad ædituos, & dicens se eum esse, qui maleficium admisit in imaginem. Postquam autem hoc dixit, abductus protinus fuit ad Maximianum. Ipse verò in alto sedens tribunali, cum eum curâset sistendum, & cum quanto potuit fastu apparuisset, primùm quidem nomen, deindè religionem, & postremò patriam, quæ eum tulisset, rogauit. Ille autem: Patria quidem mihi est Lycaonia: ea enim me tulit: Parentes verò ab ortu mihi nomen imposuerunt, Tarasius: Sozontem autem in diuino me vocarunt baptismate. Sum enim Christianus, Christum solum verum Deum adorans, qui creauit cælum & terram. Cuiusnam autem rei vsus, inquit Maximianus, te huc adduxit? Præsum, inquit Sozon, gregi ouium: & quæ mihi loca florida, & aqua abundantia, & ad pacendum herbida anni tempora ostenderunt, ad ea ago oues. Deindè, Quomodò autem, inquit Maximianus, eò processisti audacia, vt dei dexteram abstuleris?

Irridet cõ-
mentitium
deum.

Excipiens verò Sozon: Quòd non audacis quidem cœpti sit, quod factum est, neque id peccato debeat imputari, tuus quoque, vt mihi quidem videtur, deus testatur. Neque enim ægrè fert, nec tanquam iniuria affectus, asperè quicquam loquitur. Quòd si vox quoque ei aliqua adesset, videtur mihi potius vos esse accusaturus, & apertè repræhensurus, quòd relicto omnium opifice, inanimam suspiciatis materiam, & eam Deum esse existimetis, vos in benefactorem ostendentes ingratos & immemores. Sed si vis, inquit Præses, non solum consequi veniam, sed aliquam etiam remunerationem, missis his nugis, serua te ipsum Sozon, & accedens dijs sacrificia. Et quomodò, inquit, non essem vel ipso vestro deo minùs sensu praditus, si eum statuerem colere, qui nec si ei aliquid fiat, se potest defendere, neque vocem aliquam emitte, neque vocare eos, qui sint opem laturi, neque, quod est omnium miserimum, qualia patiat, protestari? Est itaque in tua potestate, qui hæc colis, deos quotidie fingere, & alios rursus refingere, cum in arte manuum ponas deorum fabricationem.

Immanissi-
mè laniatur.

Maximianus, cum his ei efferbuisset animus, tradit martyrem grauibis & acerbis cruciatibus. Et primùm quidem ferreis eum laniat vnguibus. Quoniam autem Sozon, etsi tormentum quidem ad ipsa vsque ossa peruadebat, Dei tamen inuocans auxilium, ita ferebat leuiter, vt videretur habere corpus ex ferro compositum: conuertitur rursus ad alia Maximianus, & calceis acutis clauis confixis induit athletam, & cum ipsis eum cogit ambulare. Ille autem currebat, tanquam super rofas incedens: & videns riuos sanguinis descendentes ex pedibus, videbatur suauibus rebus circumfluere: Tyrannique & eorum, qui circumstant, irrisiones ducebat esse laudationem: & eare magis gloriabatur athleta, quam ille chlamyde dignitatis. Deindè eum illudens Maximianus: Tibia, inquit, caue Sozon, cras magna procedente dea: & per illam ipsam iuro, quòd ab omni examinatione & cruciatu statim liberaberis. Martyr autem: Tu me, inquit, irridens hæc loqueris, ea maligno dæmone in nos tibi suggerente. Ego autem & prius quidem tibia in agro rectè cecini, congregans & reuocans meas oues: & nunc quoque cano Domino meo canticum nouum, eius salutare omnibus annuncians. Tua autem dea fuerit omninò, vt est in pro- uerbio, asinus ad tibiam, vt quæ sit planè inanima, & nullo sensu pradita.

Horrendis
afficitur
poenis.

His Maximianus magis in eum iritatur, & prioribus vehementiores ei plagas imponit: vt sic quidem ei mouerentur articuli, & dissoluerentur compages, & intestina, tanquam aqua, diffuerent. Deindè cum ignem etiã accendisset, si quod reliquum esset membrum, id quoque se minabatur combusturum, vt nec quidem omnium communem assequeretur sepulturam. Sic ergò se parabat Maximianus, & sic faciebat: & martyri quidem carnes plagis laniabantur, & interna aperiebantur viscera:

Mira pati-
entia.

Ille

DE S. EVORTIO EPISCOPO AVRELIANENSI.

Ille autem tanquam in herbido prato versans, & vernos flores decerpens, erat affectus, & lætus Deo reddit animam.

Cum autem iam flamma in altum esset sublata, terribile & horrendum tonitruum resonans, multumque imbrem & grandinem simul deiciens, lictores quidem depulit & dispersit: Amici autem martyrum, & maxime ij, qui erant diligentiores, securè colligebant martyris reliquias. Interim autem cum nox quoque aduenisset, non fuit retardatum illorum promptum & alacre studium. Neque enim erat nox amplius: sed lux clarissima protinus illucescens, ea reddebat manifesta, quæ non oportebat latere, & præstabat ut ea facile tollerentur, & colligerentur à pijs. Quæ quidem omnia sanctè collecta septimo Septembris, præclaram & magnificam assecuta sunt sepulturam. Lux enim illa etiam vsque ad ipsum venit sepulcrum, & permansit in sepultura reliquiarum. Deinde reuersa est nox ad suam naturam: & ubique fuit Sozon prædicatus victor præclarus: Ad gloriam Dei patris, & Domini nostri IESU Christi: Quem decet honor, gloria & potentia in secula seculorum, Amen.

123.
Reddit Deo
animam.

Nox in diē
vertitur, p-
pter eius se-
pulturam.

VITA SANCTI EVORTII EPISCOPI AVRELIANENSIS, EX PERVETVSTO MS. CODICE, MV-
tato passim stylo, per F. Laur. Surium descripta. Ad stipulantur
antiquiss. Martyrologia.

DOSTEA QUAM vir beatissimus Desinianus Aurelianus antistes, ministerium ipsi diuinitus demandatum strenuè absoluit, & pro humanæ conditionis necessitate è vita abiecit, ob eligendum successorem in vrbe illa diffusiones enatae sunt: ita ut non solum vulgus ignotum studia in contraria scinderetur, sed proceres quoque, & autoritate ac potestate præditi. Inde verò id consecutum est, ut non ad Dei voluntatem & instinctum, sed pro affectu duo à diuersis partibus eligerentur: quorum ambitione multo tempore adeò tumultuatum est in populo, ut etiam sanguis fusus sit, & horror ubique & luctus & plurima mortis imago cerneretur. Cumque ex cades & seditiones Constantinum Imperatorem latere non possent, ille subditis populis consulere volens, Porphyrium quandam Præfatum, qui eos tumultus comprimeret, eò misit. Is cognitis rebus omnibus, sapienti consilio Episcopos Galliarum ad illud Dei negocium pertractandum sibi adsciuit. Episcopi accersiti, in urbem Aurelianensem adueniunt, & comperta populi discordia, aiunt, Episcopi electionem non hominum esse, sed Dei. Deinde communi omnium sententia indicunt triduanam vniuersæ plebi ieiunium, non quæ sua sunt quærentes, sed quæ Dei: scire cupientes, quem velit Dominus habere eius loci Episcopum: quod etiam certis quibusdam signis sibi declarari precabantur.

Cum sic ergò triduo illo omnes in ecclesia conuenirent, precibusque & ieiunijs vacarent pueri, senes, viri, foeminae, sexus vterque & omnis ætas, Deus, qui & Imperatoris & Episcoporum permouerat animos, vas electum perseverantis gratiæ suæ ad illos misit Euortium, qui captiuorum perquirendorum causa ab vrbe Roma egressus, altero indisti ieiunij die Aureliam venit habitu non valdè superbo. Cumque more Christianorum, eorum præsertim, qui in Clero numerantur, Dominum in ecclesia orasset, egressus substitit, paululum circumspectans, num quis ipsum hospitio recipere dignaretur. Videns id ecclesiæ ostiarius, ait ad eum: Dic, quæso te, serue Dei, quonam honore præditus sis, vnde veneris, & quò iter intendas. Respondit Euortius Subdiaconus: Equidem sanctæ Romanæ Ecclesiæ Clericus sum, & has prouincias peragro, cupiens peruenire ad eos, quos mihi hostis vi abstulit. Ostiarius ait: Si velis illorum edicere nomina, fortassis poteris ex nobis de ijs certior fieri. Euortius Subdiaconus respondit: Quos ego requiro, fratres mei sunt: & alter quidem Eumorphius, alter verò Cassius appellatur. Ostiarius dixit: Veni, oro, in cellulam meam, & mane apud me hodiè: cràs proficisceris. Ingresso illo in tugurium ostiarij, pro religiosa consuetudine mox ostiarius parat aquam, lauat eius pedes & tergit, & eo

7. Septembris.
Desinianus
Episcopus
Aurelianensis.
Cap. 1.

Triduanum
ieiunium in-
dicitur ob
Episcopi
electionem.

Cap. 2.

Nota more
Christiano-
rum.

Excipit ho-
spitium Euor-
tium Ostia-
rius.

humanitatis officio persoluto, simul tenui victu reficiuntur. Altera luce Euortius valedicit ostiario, & abscedit. At ostiarius, Domino eum permouente, clamat post tergum eius: Amice Dei, reuertere ad me: est, quod tibi indicatum velim. Redit Euortius, & ostiarius ad eum: Nostine, inquit, quid his diebus in hac vrbe gestum sit? Illo se id scire negante, pergunt ostiarius: Beatissimus Desianus Episcopus noster ante hoc biennium defunctus est. Ciues autem nostri suis affectibus indulgentes, non minimas excitârunt turbas, in quibus etiam cædes perpetratae sunt: resque ad Imperatoris aures peruénit, qui mox à suo latere misit virum, qui turbas compescat, & antistitem Deo gratum instituendum curet. Aiunt eum Vrbs esse Præfectum. Is verò sola autoritate sua minimè contentus, Episcopos ad se acciuit, qui prudenti consilio per preces & ieiunia constituerunt de instituendo successore Desianiani, Domini explorare voluntatem. Et ecce hodiè tertius est dies, ex quo litanias celebrant. Itaque sustine parumpèr, mi frater. forsitan indicabit Deus voluntatem suam. Ità enim poteris tu rem tantam, quocunquè perueneris, explicare. Beatissimus Euortius respondit: Benè tu quidem admones, sed mihi interim moræ iniiciuntur. At tamen vt fiat quod vis, ad ecclesiam eamus.

Cap. 3. Vbi eò ventum est, Euortius tanquàm ignotus stat iuxta ostiarium. Paulò post iubent Episcopi obserarifores, & ipsi humi prostrati, cum multo gemitu & lachrymis rogant Deum, vt indicet, quem velit ordinari Episcopum. Coniungebat verò etiam suos gemitus populus vniuersus, iurgiorum finem petens à Domino, & expectans quid dicturi essent Episcopi. Illis ergò sic orantibus & plangentibus, columba diuinitus missa, per fenestram mirabili splendore radiat: atque in ecclesiam inuolans, cum alarum strepitu totam ferè ad eam peruagatur, tanquàm inuestigans quippiam.

Columba in capite S. Euortij reidet, sed ab eo repellitur. Matth. 3. Cernens autem beatum Euortium ianæ inhaerentem, in eius capite resider. Ille verò manibus eam abigit. Eo signo valde permotus populus, tanto instantius orabat Dominum, vt illum spiritum mitteret, qui in columbae specie in Christum baptismum descendit. Columba autem, vt se suo sanctam ministerio ostenderet, per ostium, quo ingressa erat, rursus auolauit. Tum verò perstrepsens populus, letitia effertur: Episcopi verò & Ordines omnes accuratè perquirunt, quisnam ille sit, in cuius capite columba sederat. Ibi rursus quædam exiit & sermonum & hominum discrepantia, alijs dicentibus, ostiarium esse: alijs verò, non ostiarium, sed eius similem quendam. Iterum ergò ad preces redeunt sacerdotes, rogantque Dominum, vt iubeat redire denuò columbam. Non spernit Deus illorum preces: columba redit, per omnem ferè ecclesiam circunuolitat, & tandem in caput beati Euortij aduolat.

Rursus ei capiti insidet columba. Illi rei nouitate perterritus, rursus eam repellit, eaque repulsa, exit è templo. Exoritur populi strepitus, iubent Episcopi hominem, in quo tantum miraculum visum esset, ad se accedere, rogant ab eo, quibus ex locis eò venerit, aut quò proficisci velit. Respondet ille, quemadmodum iam antè responderat ostiario. Illi igitur se exauditos à Domino sentientes, gratias ei agunt, quòd ex ea Vrbe ad ipsos pastores miserit, ex qua prius temporibus religionis propagandæ causâ piissimos prædicatores misisset.

Cap. 4. Deindè præcipiunt beatissimo Euortio, vt cum ipsis ad orationem se submittat, & in altare caput immittat: orantque Dominum, vt tertio miraculo ostendere velit, num ille sit, quem elegit ad ecclesiam illam tuendam ac fouendam. Nondum finierant preces, & ecce columba plausu ingenti alas concutens, ad locum, in quo prius vir Dei steterat, se confert, & eum non inueniens, tanquàm inquirens vbi sit, coram omnibus circunuolitat. Erant tum ibi non pauci Episcopi, qui dicerent acciri debere etiam eos, quorum electio ecclesiam illam vulnerasset, vt viderent, num illis presentibus ad Euortium columba se reciperet. Acciti sunt igitur, & cum starent cum Euortio inter Episcopos, columba circunuolitans, sensim ferebatur in sublime, tandemque se submittens, in vnus Euortij capite requieuit. Tum omnes acclamârunt, dignum illum esse sacerdotio, quippè quem ipse Dominus eligeret. Episcopi autem silentium indicentes, vota cuiusque gradus & ordinis inquirunt, omnibusque in Euortium sua suffragia conferentibus, pro illius ciuitatis more eunt cuncti ad beatissimi Marci basilicam, & Euortius Leuita ordinatur. Indè ducitur ad ciuitatem cum hymnis & canticis spiritualibus. Denique sacerdos & Episcopus cælis gratulantibus consecratur.

Tertio in eius capite quiescit columba. Porro Deus, qui tot signis eum sacerdotio dignum declârarat, maiora per eum cœpit

Cap. 5.

Ordinatur sacerdos & Episcopus.

Consecratur.

Porro Deus, qui tot signis eum sacerdotio dignum declârarat, maiora per eum cœpit

cœpit operari in populo, curare morbos, & varijs pressos calamitatibus, infinitis afficere beneficijs. Sed ijs sanitatum & virtutum signis prætermisiss, quæ per eum ille efficiebat spiritus, cui soli cognita sunt, illa referamus, quæ vniuerso penè mundo innotuerunt. Post anniuersarium ordinationis eius diem, casu quodam tota vrbs Aurelianensis flammis correpta est. Id conspicati ciues omnes, currunt ad beatissimum Episcopum, clamant voce magna: Vir Dei, vir Dei, succurre vrbi cum ignibus colluctari. Episcopus id audiens, properat ad ecclesiam proternit se in preces, & dicit: Domine Deus Israël, qui tres sanctos pueros tuos in fornace ardenti illesos seruasti: tu hanc ciuitatem ex his sæuientium flammarum globis eripere digneris. Necdum ille compleuerat preces, & incendium omne sopitum est. Erat tum angusta adhuc ecclesia, in qua cum populo Dominum deprecabatur. Ait ergò ad illos: Ecce Dominus liberauit nos pro sua misericordia à voracibus flammis. Spontè ergò vos vestras conferte pecunias, vt ecclesiæ huius spatia augeantur. Omnes vno animo responderunt: Fiat voluntas Dei. egressique è templo, pro suarum modulo facultatum præpararunt sese ad structuram illam prouehendam. Vbi autem aduenit dies, qui erat operi indicus, pro quarundam prouinciarum consuetudine beatus Episcopus arrepto sarculo, & signo Crucis edito, fodere cœpit. Iam penè ad tres pedes foderat, & ecce cernit ollam clausam atque bituminatam, Dei prouidentia illi structuræ absoluendæ seruata. Aperta olla, videt multos nummos, Neronis pulcherrimum signum impressum habentes. Gratias agit Deo, vocansque Archidiaconum suum, dicit ei: Accipe frater thesaurum hunc, & perfer ad Imperatorem. Non enim decet nos, qui populo præfati sumus, cum celare. Archidiaconus iussa eius capessens, Romam proficiscitur. Postquam eò peruénit, petit ad Imperatorem introduci. Imperator iubet eum quamprimum ad se accedere, quæritque ex eo, qua causâ eò venerit. Archidiaconus primò literas ei offert sui sacerdotis, deindè thesaurum: simulque commemorat, quæ sint Aureliæ gesta, & vt thesaurus ille eo loco repertus sit, qui construendæ ecclesiæ designatus erat. Mox per regiones ista Romanis annunciantur: gratias illi agunt omnium bonorum largitori Deo, precesque offerunt ei, qui adest omnibus in se sperantibus.

Claret multis miraculis.

Precibus extinguitur vrbs incendium.

Inuenit multam pecuniam, constructæ ecclesiæ asseruatam.

Altera die Imperator iubet adesse Mansuetum Archidiaconum, qui thesaurum attulerat, aitque ei: Quicquid huc attulisti, refer ad sacerdotè tuum, & cum bona pace abito. Sed dic mihi, obsecro, quor cubitorum erit ecclesia, quam condere instituisti? Ille respondet: Nos ea in re tantum præstabimus, quantum ferent paupertas ecclesiæ nostræ & ciuium facultates. Nouerit autem maiestas tua, eius loci habitatores penè omnes pauperes esse. Tum Imperator accito ad se Anatolio Præfeto, dicit: Restitue huic Archidiacono, quicquid huc apportauit. Dei enim præparatio est, non Imperij nostri. Volumus autem his duplo maiorem adiungi pecuniam, quæ fabricandæ ecclesiæ sufficiat. Ipsam verò ecclesiam iubemus in longum extendi ad cubitos centum septuagintaseptem: in latum, ad quadragintaduos & ad Crucis figuram, eam exædificari. Ea autem causâ tam amplam eam esse volumus, quòd in dies Christiana religio propagatur, vt ad Dei habitaculū frequens fiat concursus populorum. Volumus etiam, vt tria in ea sint altaria: è quibus illud, quod amplissimum videbitur, sanctissimæ Crucis lignum habeat, per quod mundo vniuerso salus parta est. Porro, ad ipsius ecclesiæ ministerium offerimus lances auri purissimi septem, & calices eiusdem meralli septem: in quibus dum diuinum peragitur ministerium, nostri quoque memoria habeatur. Tum quoque omnibus, qui sunt eius territorij, remitti volumus censum facultatum suarum triennid, vt possint cum sacerdotibus & nobiscum Deum continuis placare precibus, & ad structuram complementum de rebus suis impertiri. Postremò illud etiam nostræ serenitati placet, vt sex habeat arcus, tres à dextris, totidemque à sinistris: quorum inter se coniunctione, vna existat ecclesia. His ita ab Imperatore demandatis, & pecunia numerata, summaque eius sacris literis comprehensa, Archidiaconus cum ingenti lætitia domum abiit.

Cap. 6.

Imperator Constantinus mittit pecuniam, qua ecclesia extruatur Aureliæ.

Libet his etiam illud adiungere, beatissimum Euortium fratres suos, quos quære re instituerat, post annos quadraginta inuenisse. Nam Deo instigante, Suesionensis Episcopus quandoque ad tumulos beatissimorum martyrum Crispini & Crispiniani orandi causa profectus est: cum que se in preces prostrauisset, audit voces eiuscemodi: Testes Christi & amici, præstate nobis ante diem obitus nostri fratrem nostrum Euortium subdiaconum non solum cernere, sed etiam amplecti. Iterum autem ex-

Cap 7.

Orare ad tumulos martyrum quæ sit piuum.

dem voces repetuntur, & Episcopus sublati oculis, videt viros religioso habitu indutos, & sacros tumulos ambientes. Vocat igitur illos ad se, & qui sint percontatur. Respondent ciues Romanos se esse: tres fuisse fratres: ipsos duos in praedam cessisse hostibus, tertium fratrem mansisse in Vrbe. Eius videndi summo se desiderio teneri. Agere autem se iam in seruitio religiosae viduae Iubianae. Haec autem omnia lachrymabundi Episcopo referebant, ita vt ipse quoque fletet perinde, ac si eadem captiuitate premeretur. Scripsit autem haec per Leonem Archidiaconum suum. Ita ergo casu quodam beatus Euortius didicit ex his literis de captiuis fratribus suis: atque vno die diuinitus illi praestitum est, vt gemino quodam gaudio afficeretur, quando & Mansuetus Archidiaconus eas, quas diximus, Imperatoris literas, & Leo aequè Archidiaconus, de inuentis eius fratribus nuncium apportarunt. Illud vero gaudium mox ad omnes diffunditur, fitque publicum, quod fuerat singulare. Concurrunt Aurelianenses omnes ad Episcopum suum, cupiunt videre quae Imperator miserit, & cognoscere de captiuis Episcopi fratribus. Mittitur ilicò precium redemptionis, extrahuntur è iugo seruitutis, pristina libertate donati. Quis verò fuit ille dies, quo post annos quadraginta fratres illi sibi sunt representati? quae illè lachrymae, ab immenso animi gaudio expressae, cum in mutuos venere complexus?

S. Euortius recipit captiuos fratres suos. Cap. 8.

Celebritas inuentionis S. Crucis.

Eccè antiquorum patrum deuotionem erga sanctas reliquias.

Missae sacrificium dignè oblatum, quam sit grati Deo.

Procopia castimonialis.

Matth. 18.

Luc. 11.

7000. baptizantur.

Cap. 9. Multa efficit miracula S. Euortius.

Porro autem aedificata ecclesia est pro principis Constantini deuotione, opusque illud tanta celeritate confectum est, vt euolutis annis tribus, quinto Nonas Maias eius dedicatio acta sit, eo ipso scilicet die, quo ligni Crucis inuenti certis partibus habetur celebritas generalis. Post dedicationem autem missi sunt in loca diuersa, qui sacras reliquias afferrent: alij Hierosolymam pro sancta Cruce, alij Romam pro beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli & sanctorum martyrum reliquijs adducendis. Omnes autem voto potiti suo, Aureliam reuersi sunt, gratias agentes Deo. At verò beatus Euortius, conuocatis Episcopis, cum tremore & exultatione eas reliquias in ecclesiam intulit: cumque offerendi sacrificij hora venisset, quo peracto solent condi reliquias, inuitati Episcopi deprecantur sanctum Euortium, vt ipse in primo altari sacrificium faciat tum senectutis, tum ordinationis causa. Diu autem illo recusante, & tandem illorum voluntati cedente, eccè ipsa hora contractionis panis caelestis, cum ex more sacerdotali hostiam eleuatis manibus tertio Deo benedicendam offerret, tanquam nubes splendida apparuit super caput eius, & manus porrectis digitis tertio oblatam benedicens. Ritè autem peracto sacrificio, dixit vir sanctus ad eos, qui a derant, incipiens ab Episcopis vsque ad extremum è plebe: Dicite, quae so, beatissimi fratres, num quod miraculum sub sacrificio videritis. Illis negantibus, subdiaconus Baudilius, cuius tum erant ministerij vices, Vidi ego, inquit, sed praetimore vix ausus sum eloqui. Videbatur mihi, te eleuante hostiam, manus de nube, quae operuerat caput tuum, tertio benedicere Deo oblatam. Episcopus ait: Beatus es, frater charissime, cui tanta sunt mysteria ostensa. E populo quoque duo reperti sunt, tanta visionis participes: Eleusinus poenitens, & Procopia castimonialis: quibus Episcopus dixit: Beati estis etiam vos: quia non caro & sanguis haec reuelauit vobis, sed Deus, qui in caelis est. His verò compertis, omnis ecclesia clamauit: Gratias tibi agimus Domine Deus noster, qui abscondisti haec à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis, quorum Angeli te semper vident in caelis sedentem: & fecisti nobiscum mirabilia, sicut locutus es per os sanctorum tuorum prophetarum, qui à seculo sunt. Hac benedictione completa, reliquias sacratissimae Crucis, in laudibus Domini tripudiantes, in altari medio collocarunt: in dextera parte, propter reditum fratrum, sinceram venerationis cultu, Crispini & Crispiniani martyrum: à sinistris verò beatissimorum Petri & Pauli Apostolorum. Visionis autem supradictae miraculum longè lateque diffusum est, & eius odore pagani illecti, ad Dei gratiam percipiendam aduolabant, ita vt intra triduum septem ferè millia baptismum ceperint. Non debet autem mouere lectorem, quòd vir sanctissimus de miraculo viso inquirere voluit. Non enim ille hoc arrogancia fecit, neque suam, sed Christi gloriam spectans.

Ecclesiae structura omni absoluta, & sacris reliquijs depositis, populus ad beatorum Episcopum pro suis vtilitatibus confluebat: alij Dei gratiam adipisci cupientes, alij contagijs nequissimis carere cupientes. Atque ita quotidianis horis vel momentis, Christi gloria per eum de sanctatis beneficijs splendescente, reuertebantur suo potiti optatae salutis desiderio. Superdis auditum, caecis visum, mutis loquendi officium

cium, claudis gressum, paralyticis curationem membrorum, denique omnibus omnia, per os & impositionem manus Episcopi, septiformis spiritus largiebatur. Cumque id genus multa ille perpetrasset, & omne penè genus hominum gratias ageret Deo, quòd tantum ecclesie sue præfecisset sacerdotem, * vicesimus ordinationis eius elapsus est annus: quos annos omnes in charitate, sanctitate & puritate mentis in eo populo exegerat. Quodam autem die diluculo ad cõcinendos in ecclesia psalmos confurgens, statuit apud se fratribus indicare diem obitus sui, quem ipsi Dominus reuelarat. Completis igitur matutinis mysterijs, in secretarium est ingressus, & conuocans vniuersam fraternitatem, quosdam etiam ex laicis, exposuit sibi diuinitus factam reuelationem, aitque se Dominica die migraturum à corpore. Deinde subiecit: Precor vos, vt exhortationem meam sereno animo accipiatis. Vereor enim, & perpetua me habet sollicitudo, nè rursus, me defuncto, dissensio existat de substituendo successore. Scitis autem vos, quæ in hac vrbe ante meum aduentum gesta sint. Itaque nè similia fiant in populo Christiano, suadeo vobis, vt post decessum meum, fratrem & compresbyterum atque Abbatem Anianum, cuius vita per multa experimenta vobis notissima est, vobis Episcopum deligatis: idque, si fieri potest, me necdum sepulto, nè dilatio fomes sit altercationum.

Mihi prorsus mendu esse videtur in hoc annorum numero.

Prædicit obitum suum.

Per id tempus in ciuitate Aurelianensi magna erat nobilium copia tam in Clero, quàm in populo: & dum plerique suis vel propinquis vel amicis cuperent gratificari, sicut præfaga mens Episcopi prædixerat, iterum dissensionis femina ob eligendum antistitem pullulârunt. Cumque hæc inter presbyteros natalium splendore inflatos, & laicos eodem morbo laborantes agerentur, ad beatissimi Episcopi Euortij aures quidam pertulerunt. Rursus igitur conuocat eos, quos supra diximus, aitque ad illos peramanter: Charissimi & vnanimes fratres, vosque excellentissimi filij, iam pridem antè prospiciens ego, quid euenturum esset, admonui vos de Aniano eligendo. Neque id feci humano erga illum ductus affectu, sed Dei timore perurgente. Si qui igitur præceptis, immò verò admonitionibus meis parere nolint, aliud quippiã patetissimè cogitemus, vnde possit omnibus satisfieri. Tres, vt audio, sunt, propter quos noui tumultus in populo extitere. Sed cum fas non sit tres vnus vrbes esse Episcopos, consulamus hac de re Dominum, nocte hac vnanimiter congregati, & in hymnis ac lectionibus vigilantes: tribusque chartulis horum trium nomina inscribamus, & emanent in altari tota nocte: peractisque cràs legitimo tempore Missis, puerulũ innocentem adducamus, qui eas chartulas ex intimo altari extrahat: & si nec id sufficiat, proponantur Psalterium & Euangelia: & si tria hæc inter se consentiant, ille, quem designauerint, ordinetur Episcopus. Placuit cunctis sermo prudentiæ eius: celebrantur vigiliæ, Missæ peraguntur, innocens puer adducitur, per quem Dei voluntas monstratur: is ad trahendas chartulas dexteram extendens, vnã digitis comprehensam profert, & tanquam prophetans, exclamat: Anianus, Anianus, Anianus, solus dignus est huius vrbis Episcopatu. Completum ibi est, quod Psalmus habet: Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Aperitur deinde Psalterium, & statim offert se versus ille: Beatus quem elegisti & assumpsisti Domine: inhabitabit in tabernaculo tuo. Denique in Euangelij hic textus occurrit: Tu es Petrus, & super hæc petram ædificabo Ecclesiam meam.

Cap. 10.

Iterum exoritur dissensio pro electione noui Antistitis.

S. Euortius Anianũ diuinitus electũ sibi substituit.

Ex Psal. 8.

Psal. 64.

Matth. 16.

His ergò euidentissimis admoniti documentis, beatum Anianum designant Episcopum, aiuntque ad S. Euortium: Nobis semper compertum est, dicta beatitudinis tuæ diuinis præceptis esse planè consentanea. Tum vir beatissimus de diuina dispositione lætus, cunctis valefaciens, & successorem suum Clero ac plebi commendans, domum hilari vultu se recepit. Inde correptus febribus, die illo, qui diuinitus ei indicatus fuerat, corpus terræ, animam cælo reddidit. Obijt septimo Idus Septembris, spiritali eius doctrina in mundo flore atque vigente. Quo autem tempore Aurelianensis Episcopus creatus est, beatus Syluester præsul Apostolicæ sedis fuit. Post obitum sepultus est in conspectu ciuium suorum à Tetradio viro præfectorio in agro ipsius ad Orientem sito. Condidit verò idem Tetradius super sepulcrum eius cellulam exiguam, non paupertate, sed necessitate, quòd gentiles per omnem Galliam grassarentur, nec cuiquam libera esset viuendi facultas. In eo autem sepulturæ eius loco diuersa fiunt, eaque creberrima, miracula, operante Iesu Christo Dei filio, qui viuuit & regnat per omnia secula seculorum, Amen.

Cap. 11.

Migrat à corpore sanctus Episcopus.

VITA STEPHANI PRIMO CARTHVSIANI
INDE EPISCOPI DIENSIS. EAM VITAM CVM
*rhythmicè quidam scripsisset, & idcirco obscure, alius prosa reddidit, cuius no-
men me latet. Est autem historia lectu digna. Stylum ubi visum
est, nonnihil expoliuit Fr. Laur. Surius, adiecto ad
marginem capitum numero.*

7. Septēbris.
Cap. 1.
Patria Ste-
phani.
Parentes
nobiles.

Sextis ferijs
infans absti-
ner ab vber-
ibus.

Luc. 1.

Mirè profi-
cit in literis
& pietate.

Cap. 2.

1. Cor. 6.
Abstinet à
carnibus.

Thren. 3.

Incumbit
operibus
miserico-
diæ.

Cap. 3.

VGDVNI, quæ est Galliarum vrbs præclara & celebris, Stephanus ortus est. Cuius pater dominus de Castellione, & sanguinis & religionis nobilitate fuit insignis, quem admodum & vxor eius. Itaque tales & tam boni parentes, talem nobis filium procreârunt. Solet enim arbor bona suauiores proferre fructus. Porrò ab ipsis incunabulis signis quibusdam ostensum est, qualis quandoquæ Dei seruus esset futurus: quæ non absurdum fuerit paucis annotare. Prius enim cœpit cum Christo crucifigi, quàm quicquam posset eloqui. Etsi autem fortassis incredibile videatur, tamen constat eum adhuc infantem, cùm nutritricis lacte aleretur, sextis ferijs prorsus eam alimoniam recusasse, ijsque diebus ieiunum permansisse. Quod ubi parentes & noti didicere, & suis quoquæ oculis conspexere, manum Domini iam in eo operari cernentes, quod olim de beatissimo Domini Baptista dictum fuit, cogebantur etiam ipsi dicere: Quid putas puer iste erit? Inde verò abstractus ab vberibus, in ipsa pueritia à parentibus perdiscendis literis est admotus. Ibi beatus puer & gratia plenus, & ingenio pollens naturali, in scholis nõ solum supra ætatem præ coætaneis suis magnos habebat in studijs progressus, verum etiam mirum in modum docilem, modestum, humilem & amabilem omnibus se exhibens, vitæ futura perfectionem quasi naturaliter inchoare videbatur. Bibebat quotidie aquas sapientiæ salutaris, & in dies seipso fiebat prudentior. Annis puer, moribus senex & moratus, omnis lasciuia puerilis ignarus. In ipsa autem morû disciplina & virtutum profectu, docente eum & imbunte sua vnctione Spiritu sancto, etiam eos omnes, à quibus docebatur, excelluit.

Postquam verò à pueritia migravit ad adolescentiam, manifestius apparere cœpit, quid esset in eo, & gratia Dei in illo vacua non videri. Cùm enim re ipsa comperiret religiosus & nobilis adolescens, in maligno & quodam vitiorum præcipitio mundum hunc positum esse: illud quoquæ Apostoli perpenderet, Escâ ventri, & ventrem escæ, Deum autem & hunc & hanc destructurum: prorsus sibi esu carniū voluit esse interdictum. Stupebant omnes, raram admirabantur virtutem, eoque magis, quo illa minus esset inter seculares, præcipue nobiles & diuites, vñtata. Videre tum licebat multorum cordium reuelati cogitationes. Alij enim, ijsque sanum sapientes, adolescentis abstinentiam & animi constantiam suspiciebant. Plerique, quæ carnis sunt, sapientes, ab animi leuitate illud institutum proficisci suspicabatur. Verum ille sine consilio nihil agebat. Consultorem habebat prophetam, ita dicentem: Bonum est viro, cùm portauerit iugum ab adolescentia sua. Quod enim multis prohdolor accidere solet in illa seruescente ætate, vt mentem blandæ suggestionis vento pulsante, pudoris naufragium faciant: id ille pauidus anteuertit, iam pridem castitatis amore medullitis concepto, vt pectus virtutibus munitum, nulla turpi cogitatione contaminaretur. Addebat verò virtutes virtutibus, & cõtinenter turrim ædificabat, cuius in ipsis cunis iam fundamenta collocauerat. Crescebant virtutum fructices, quos in eius pectore Christi gratia plantauerat, & fructus ferebant in vitam sempiternam. Ieiunabat propensius & orabat, & quantum licebat, in misericordiæ opera & officia incumbere. Interim verò tametsi benè viuendi formam in seipso ostenderet, non tamen seipsum ostentabat. Morum grauitas etiam in ipso vultu relucebat: animi summissionem & modestiam incessu & habitu fatebatur.

Iam verò contemplationis desiderio & amore flagrabat, quippè qui semper bonis meliora, potioribus optima adijcere conaretur. Quasi obiter iã gustauerat, quoniam suauis est Dominus, & totis animi medullis vni Deo vacare cupiebat: vt suauitatem illam non iam delibaret, sed pleno mentis gutture hauriret. Adolescẽtia igitur

in

in iuuentutem abeunte, Dauidis instar cum tartareo Golia singulare certamen inire cupiens, locumque ei certamini opportunū inquirens, prius tētare cōpit, posset ne Saulis, id est, mundanæ nobilitatis, armis indutus incedere. Cernens autem ea arma magis oneri sibi esse, quàm adiumento, (Non enim eorum habebat vsum aut consuetudinem) & locum & arma mutauit. Animaduertens se iam annos natum sex & viginti, animoque & corpore virilem, cum Dauide quinque lapides è torrente in sua pera reposuit, id est, stigmata Domini Iesu cum Apostolo in corde & corpore tulit, baculumque pastoralem, id est, moderationem siue discretionē, qua & vitia cōcerret, & seipsum prudenter regeret, fundamque manu tenens, id est, scripta diuina re & opere exequi volens, ad palēstrā campum properauit. Audiēs autem Carthusiam Portarum huic certamini aptam, (Iam enim plerique alij eo in loco Goliā strauerant) eō se contulit, exploraturus num verus ad ipsum rumor allatus esset. Comperit autem famam re ipsa inferiorem, mirificeque exhilaratus, maiores animo vires concepit. Inter ceteros enim didicit ibi duos fuisse athletas fortissimos, eosdemque eius loci Priores siue Præfectos, qui de Golia illustribus aucti victorijs, sempiternæ felicitatis amplissima præmia reportāssent. Ex ijs alter fuit Bernardus, cuius hortatu beatus Bernardus Abbas Clarauallensis exposuit Cantica canticorum: quique post suum obitum in ea Carthusia sepultus, multis claruit miraculis: Alter verò non impari meriti sanctus fuit Anthelmus, qui primò primariæ Carthusiæ Prior cum fuisset, inde factus est Portarū Carthusiæ Prior, postea verò Episcopus Bellicensis: cuius vitæ sanctitatem multa & viuētis & defuncti miracula testantur. Atque horum duorum præcipuè exemplis animatus Stephanus, non difficilem sibi de antiquo hoste diabolo victoriam pollicebatur. Aperit igitur eius loci Priori & fratribus propositū suum: magna instantia orat ab ipsis recipi in monachum & seruum omnium propter Deum. Illi verò propensius animis assentiuntur, & pacis osculo, vt habet eius instituti consuetudo, peramanter acceptum, hortantur vt si quas habeat cum aliquo controuersias, prius eas expediat, de rebus suis constituat & ordinet, certumque expromat diem, ad quem rursus adesse velit, & monasticum habitum induere. Sed cui ille quicquam deberet vel obnoxius esset, qui sine querelis semper vixerat? Breuē igitur præfigit terminum, vt interim vestes & alia necessaria præparentur.

Deindè tempore illo euoluto, adest pugil fortissimus, cominus cum hoste terribiliter præliaturus: statimque habitum monasticum induens, cum ingenti seruore id vitæ genus auspicatur: ita vt breuē eius instituti regularibus disciplinis & exercitijs instructus, de seipso cunctis viuendi specimen præberet. Nam tametsi complures illic inuenit miræ sanctitatis & poenitentiæ viros: at tamen breuē per multa sanctitatis opera seipsum exhibuit religionis exemplum: seque totum offerens Deo in holocaustū, studebat mundo emori, vt Christus in ipso viueret. Domabat corpus suum vigilijs, ieiunijs, flagellis, & pro more Carthusiani instituti, veste cilicina, potuque aquæ & pane arido. Nihil de monasticæ disciplinæ austeritate omittebat, quàm cōmunis Regula vel Maiorum exempla admitterent. Cum enim singulis hebdomadibus ex Canonis sui præscripto Carthusiani tribus diebus solo pane, aqua & sale victitēt, ille præ ceteris Ordinis instituta cum vsura quadam exequi cupiēs, pro maiori temporis parte ad mensam suam vix quicquam præter panem & aquam admisit. Et panis quidem ab vna parte ponebatur, ab altera codex: dumque vicissim ad ea oculi distraherentur, vtrique homini alimonia præbebatur. Aderat verò etiam scutella cum aqua, quæ potum & salilaginem ministraret. Eiusmodi epulis seruus Dei contentus, vix quicquam vnquam præterea mensæ suæ inferebat.

Porro erga venerabile altaris sacramentum tanta ei deuotio & attentio inerat, vt totus lachrymis madens, cum ipso Christo ad crucem affixus videretur. Sanè omnis eius vita, ingēs quoddam miraculum fuit. Propriam volūtatē modis omnibus studuit proterere, ocium animæ inimicū & exitiosum vitare, orationi, meditationi, contemplationi, sacrorum psalmorum perscrutationi diu noctuque vacare, labori manuario & corporalibus exercitijs horis ab Ordine statutis incumbere: denique nullum omninò prætermittere tempus, quo non vt bonus agricola in Dominico agro laboraret. Indè verò in dies augebatur eius amor & seruior erga Deū, opinioque sanctitatis eius inter fratres, & celebre nomen intus & foris, sed ita tamen, vt fama esset veritate & re ipsa minor. Omnes Stephanum Christi militem prædicabant, omnes laudibus efferebant, omnes de eo loquebantur, omnes eum suspiciebant & admirabantur.

1. Reg. 17.

Ibidem.

Gal. 6.

Bernardus
Prior Car-
thusianus.Anthelmus
Prior pri-
marie Car-
thusiæ.

Cap. 4.

Induit Ste-
phanus mo-
nasticū Car-
thusianorū
habitum.Affigit cor-
pus suum.Eius absti-
nentia.

Cap. 5.

Magna eius
deuotio et
ga Euchari-
stiam.

rabantur. Et ut de interiori eius homine taceamus, cuius pulchritudinem, puritatem, constantiam, & fortitudinem satis indicabant mores & vita: semper exteriorem hominem tanta modestia, tamque decenter componebat, ut nil prorsus in eo appareret, quod posset intuentium animos offendere. Quis verò nisi coram Deo & Angelis eum crederet conuersari? Et ut dictis fidem conciliemus, vnum è multis non admirandum duntaxat, sed etiam imitandum commemoremus, nam omnia eius præclare & sanctè gesta numerari vix queant. Orabat quandoque coram Crucifixi imagine, & contemplationi inherebat: & ecce subito Angelus Domini in humana effigie, quæ solet à sanctis hominibus conspici, assistit ei, operibus & studiis eius delectatus. Testes eius rei sunt, qui suis oculis videre, homines profectò religiosi valde & fide dignissimi, qui Deo disponente, ut testimonium perhiberent de homine, casu eò aduenerant. Est autem verisimile, crebrò illi eiusmodi obtigisse: sed celabat talia accuratè, nè humanæ laudis aura subreperet.

Angelica
inter oran-
dum fuit
præsentia.

Cap. 6.

Præficiunt
Carthusiæ
Portarum.

Cùm iam verò multis annis vixisset solitarius in cella, & hostem tartareum egregiè debellasset, dignus & idoneus visus est, qui alijs regendis præficeretur. Nam defuncto vel absoluto Carthusiæ illius pastore, ab omnibus, licet inuitus & repugnans, electus est in Præfectum eius cœnobij. Qua verò prudentia & strenuitate, quàm sollicitè & zelosè atque ad monastici canonis normam, illam Dei domum gubernaret, vitia extirpando, virtutes ferendo, non facillè quis possit explicare. Non enim verbis tantum, sed etiam exemplis pugnando cum hoste importunissimo, non immeritò dux populi Israëlitiçi videbatur effectus. Haud secus enim, ac propriam salutem, suorum in omnibus profectum & pacem sitiebat & procurabat. Ab ipsius doctrina & magisterio cunctis eius loci habitatoribus perfectæ religionis exempla promebantur, ita ut omnes inde sanas institutiones & piæ deuotionis incitamenta haurirent. Qua re factum est, ut repentè, non solum per eam regionem, tam sancti pastoris suavis odor spargeretur, sed eius etiam limites excederet. Nec verò subditis duntaxat suis, sed & multis alijs prodesse conatus est. Aduentantibus enim hospitibus, animarum salutem expetentibus, quorum erat ad illam domum frequens concursus, cibum vitæ porrigebat: vnde non pauci eius monitis ad viam salutis reducti sunt.

Multos suis
monitis ad
viam salutis
reducit.

Cap. 7.

Eligitur in
Episcopum
Diensem.

Interim Deus volens lucernam tantam super candelabrum poni, ad altiora eum prouehi curauit, ut luceret omnibus, qui erant in Ecclesia Dei. Accidit tum, ut ecclesia Diensis suo pastore destitueretur, & collegium eius ecclesiæ de successore tractaret. Erant varia Canonicorum vota, & nunc hunc, nunc illum, pro suo quisque iudicio, statuunt eligendum. Quidam inter eos moderatores, sed ij pauci, in magnum illum Carthusianum Stephanum sua suffragia conferunt, commendant mirificè eius sanctitatem, prudentiam siue discretionem, affabilitatem, religionem. Quid multis? Omnes illis assentiunt, omnes lætantur, etiam illi, qui propensiores erant erga alios eligendos. Quæ igitur ex omni æternitate Deus ad hoc munus elegerat, illum etiam homines eligunt tempore diuinitus præstituro. Sed quòd non ignorarent, sine multa vi eum ab eremo auelli non posse, ad summum Pontificem pro obtinenda confirmatione properant, ipso interim in sua Carthusia latitante, & quid de ipso alij machinarentur prorsus ignorante. Vbi autem Romanus Pontifex audiuit quem elegerent, impensè lætatur: ait eos tali pastore beatos fore, atque eius eligendi consiliū à Deo manasse. Iam enim sanctitas vitæ eius apud omnes erat peruulgata & ad ipsius quoque Pontificis aures peruenisse videtur. Mox igitur electio à Pontifice autoritate Apostolica confirmatur, & Stephano præcipitur atque mandatur, ut ecclesiæ Diensis, cui, Domino disponente, esset destinatus, regimen nulla occasione suscipere cunctetur. Aduolant cum ijs mandatis Canonicus Dienses, ostendunt Stephano literas Apostolicæ confirmationis: eum totius ecclesiæ Diensis nomine rogant, ut electioni assentiatur. Ille, perlectis Pontificis literis, & verbis Canonicorū auditis, sic eos

Confirmatur à summo
Pontifice.

Recusat E
piscopatu.

Itius Hugonis
vita
habetur 17.
Nouemb.

compellat: Miror viros sapientes in hominem idioram & incultum eremi cultorem, rerum politicarum vel secularium prorsus imperitum, tanti oneris sarcinam conijcere voluisse. Cessate, quæso, cessate. neque enim hac in re poteritis vnquam voto potiri. Illis ediuersò instantibus, rogantibus ac postulantibus, ut suo assensu ipsos consoletur, tandem verbis beati Hugonis, quondam monachi Carthusiani & Lincolnienſis Episcopi, sic eos fertur allocutus: (Is enim beatus Hugo iam ferè biennio antè decesserat è vita, multis miraculorū signis coruscans) Certū habetote, nõ esse in meo sitū arbitrio, ut fiat id quod vultis. Nouistis me esse monachū, & alterius volūtatī subiectum,

nem-

nempe Prioris Carthusiæ, cui ad mortem vsque obediendi mihi incumbat necessitas. Tum verò ratio non admittit, vt domus huius cura abiecta, alteram ecclesiam suscipiam gubernandam.

Hoc illi responso accepto, cum viderent se nihil apud illum posse proficere, alijs literis Pontificis impetratis, quibus mandabatur Priori Carthusiæ, vt cum compelleret obepire, Carthusiam adeunt. Id vbi beatus Stephanus resciuit, cernens nullam sibi tanti oneris euadendi viam superesse, fugæ præsidium captat. Assidua enim contemplatione Deo inhærens, nullo modo ferre poterat à tantis animi delicijs se auocari. Postquam autem literæ Pontificis domino Iacelino Priori Carthusiæ sunt oblata, ille mox vt vir prudentissimus & magnæ virtutis, Pontificis mandatum exequi studuit. Quæstus igitur Stephanus & repertus, à Priori Iacelino precibus & præcepto cogitur electioni consentire. Deducus verò à Canonicis illis cum multo gaudio & honore Viennam, illic à tribus Archiepiscopis solenniter est consecratus anno gratiæ millesimo ducentesimo octauo. Redditus indè sponsæ suæ ecclesiæ Diensî, & cum multa celebritate & exultatione in Episcopi cathedra collocatus, monastica instituta, morum grauitatem, virtutis constantiam, aliaque suæ religionis exercitia non solum non omisit, sed etiam aliquid ad ea adijcere studuit. Solus autè Deus, qui ei præstitit, & ipse, qui accepit, compertum habent, quàm ab eo tẽpore præuentus sit in benedictionibus dulcedinis diuinæ, quàm sit gratia electionis repletus, quantum inebriatus ab vbertate domus Dei.

Ab ipso autem Episcopi ministerio suscepto, diuinum officium nõ in facello suo, vel loco secreto, sed in summa æde cum Canonicis suis deuotissimè persoluebat: & quotidie ferè salutare Deo hostiam offerens, multa deuotione affectus, magnos lachrymarum imbres fundebat. Mirabantur omnes hominem contra humanæ consuetudinis vsum, ex humili monasterio repente ad summa prouectum, plùs humilitate quàm dignitate, plùs religione quàm dominatione creuissè. Ille verò nihil tale de se sentiens vel cogitans, ad cordis sui custodiam & melioris propositi cõstantiam tuendam, hoc semper apud se tacitus versabat: Stephane, Stephane, ad quid venisti? Vide & accuratè perpende, quam sis de tam illustri sponsæ coniunctione Deo rationem redditurus, si eo, quo par est, honore, studio, labore & diligentia illam non fueris amplexatus. Et quemadmodum de Domino Salvatore legitur, quòd cœperit facere & docere: à primo die illius despõsationis suæ, illa in seipso agere curauit, quæ erat alios docturus. Cum autem iam concionando, exhortando, visitando cœpisset exercere munus suum, & totius populi cum multo zelo studere salutis, inuenit gentem illam miseram, & execrabili consuetudine cæcam, non honorare diem Dominicum: immò verò contra Dei præceptum diabolo illum dedicare, quòd illo solo die exercerentur nundinæ, tabernæ, choreæ, ludi, luxus, & perniciofa spectacula. Quamobrèm ad populum concionatus, blandis & mellitis verbis, apertissimisque rationibus ostendit eis peccati illius enormitatem, diuinæque maiestatis offensionè & contemptum. Sed gens belluina & cæca, non solum non admisit sermones eius, sed etiam per contemptum eos audire recusauit. Dolens autem seruus Dei tam proteruos illos ad corrigendos mores, ad ritus impios tam planè barbaros, tam erga religionem Christianam insolentes, tam vita prophanos, acrius insistendum existimauit. Itaque intelligens se non mercenarium esse, sed pastorem, constituit opportunè, importunè prædicationi incumbere, si fortassis possent respiscere à diaboli laqueis, à quo captiui tenebantur. At surdas illorum aures sermo diuinus minimè penetrabat. Tum verò magno animi dolore concepto, Apostolicum virum referens, & sui Apostolatus signa euidentè ostendens, præcepit dæmonibus, qui ad ea, quæ diximus, facinora illos incitabant, & quorum voluntati parebant, vt sine vlla cuiusquam lasione palàm se eis visendos exhiberent. Mox pãrent illi dæmones, quem homines pernicaces audire nolebant. Videre tum licebat horrendum & terribile spectaculum, dæmones procera & immani statura, nigerrimos, cornutos, foetorem & flammam spirantes, ad viri imperium apparere cunctis, rursumque recedere, nec quenquam lædere posse. Cœpit ergò occæcata gens aperire oculos, vitam & mores corrigere. Sed quid mirum, si tam mira effecit vir admirabilis? immò verò non ipse, sed Deus in illo? Alioqui, Tu es Deus, inquit, qui facis mirabilia.

Ad Portarum Carthusiam, vndè assumptus fuerat, pro spiritali recreatione crebrò se conferebat, & instar aliorum degebat in cella solus, orationi & contemplationi

Carthusiam
primariant
intellige.

Cap. 8.

Cogitur à
superiorib⁹
Episcopatu
acceptare
S. Stephan⁹.

Cap. 9.

Diuinū of-
ficium cum
Canonicis
suis persol-
uit.

Act. 1.

Prophana-
rio Domi-
nicæ diei.

Cogit dæ-
mones se
visibiles ex-
hibere po-
pulo, quem
deceperat.

Psal. 76.

Cap. 10.

Vide humili-
tatem. tioni attentissimè vacans. Nihil ibi de Episcopi maiestate præ se tulit, sed humilè monachum subiectione exhibuit. Vestibus & lectuli operimentis non alijs, quàm ceteri, utebatur, cilicio semper nudum corpus atterente. Denique solo pontificis annulo excepto, ab aliorum consuetudine in nullo discrepabat. Sapius etiam inuisebat loca religiosa ipsi familiaria, conuocatisque fratribus, mellifluis sermonibus eos exhortabatur & instituebat, ab eisque recedens, illorum precibus humiliter se commendabat.

Cap. 11. Quàm erga peccatores humanus, benignus, & misericors fuerit, vno exemplo, ceteris prætermittis, satis sit declarasse. Quidam ex subditis eius ægrotans, diabolo illum possidente, vultu, voce, alijsque signis se desperare significans, & peccata sua confiteri renuens, à nemine voluit audire verbum Dei, Vbi id cognouit vir Dei, dolens miseri hominis vicem, ad eum accedit, hortatur ad faciendam cõfessionem, Dei misericordiam & clementiam pollicetur: sed diabolo tenaciùs peccus illud occupante, emollire eum non potest. Videns igitur alijs vtendum armis, ad solitas preces cum lachrymis se conuertit. Et ecce æger homo dæmone purgatus, ad virum Dei se

Hominem
desperantè
reuocat ad
salutem.

Psal. 51.

Ægrum
sanat.

Cap. 12.

Signo Cru-
cis pellit
tempestatè.

Excitat
mortuam.

Cap. 13.

Iob 31.

S. Stephanus
pacis conciliator.

Cap. 14.

Sanat bene-
dictione sua
ægrotaam.

Cap. 15.

Feliciter
abit è cor-
pore.

Orta quandoquè immani grandinis tempestate, ita vt regio illa in præsens discrimen conijci videretur, signum Crucis contra illam edidit: & confestim reddita est tranquillitas. Quædam mulier diocesis eius ob sua, vt videtur, maleficia à diabolo præfocata, subito expirauit. Eius rei peruenit rumor ad virum Dei, qui tum non longè inde aberat. Is miseratus casum tam acerbum infausta mulieris, venit ad locum, vbi iacebat exanimis. Assistunt multi, narrant repentinum fœminæ interitum, condolent omnes, petunt ab illo suffragium. Ille verò summa pietate commotus, magnam fundit lachrymarum vim: orat pro ea Dominum, implorat eius misericordiam. Postea illa velut à graui somno euigilans, surgit: narrat Christi erga se misericordiam ob merita viri Dei, sibi que restituta, exiliens & exultans, laudat Deum. Id populus conspicatus, stupore & ecstasi repletur.

Nec minor eius fuit erga viuos, quàm defunctos misericordia. Quis enim in inopes, miseros, afflictos, calamitosos homines tam benignū se exhibuit? Exemplo sancti Iob, foris non mansit peregrinus: ostium eius cum liberali manu patuit indigentibus. Præter victum enim moderatū, quo ipse cum suis sustentabatur, omnia in pauperes erogabat. Eodem tempore, quo excessit è vita, pacem populo suo conciliauit à quibusdam eius aduersarijs, qui multis modis eum affligebant.

Imminente autem vitæ huius termino, quo Dominus eum à labore ad requiem perducturus erat, in morbum incidit, & extrema gaudij Diensis ecclesiæ luctus occupauit. Videres tum ecclesiæ suæ filios cursitantes cum multis & religiosis & popularibus, humanitatis studio ei sua officia exhibentes, sui quisque profectus gratiæ promereri cupientes, circa frequens ministerium sollicitos, pharmaca cõparantes & fomenta: sed seruo Dei nihil horū curæ erat: quippè qui sciret adesse migrationis tempus. Vrgentibus autem ecclesiæ suæ filijs, vt testamentum faceret, Nō est, inquit, necesse, cum omnia sint sponsæ meæ, quam gubernandam suscepi. Benedictionem & consilium petentibus non negabat: de mutua charitate & concordia omnes pariter admonebat. Porrò quædam ægrota mulier, quæ nulla medicorū arte poterat curari, vt audiuit virum Dei decumbere, pro recuperanda salute, eius benedictionē summo perè expetijt. Tandem ad illum intrōmissa benedicatur, & sana recedit. Ità ille vir sanctus, cuius memoria in benedictione est, dum corporis aduersa valetudine contabescit, alijs sanitatem impetrat.

Videns autem adesse supremum vitæ diem, confitetur peccata sua, petit Ecclesiastica sibi porrigi sacramenta, cunctisque ritè atque ordine confectis, inter verba orationis migrat ad Dominum Septembris die septimo, anno salutis millesimo ducentesimo tertio decimo, ætatis suæ quinquagesimo octauo, Episcopatus sexto. Conditus est in ecclesia beatissimæ Mariæ sponsæ suæ, quæ ad modum ipse iusserat: regnan-

te Domino nostro Iesu Christo, cui est cum patre & spiritu sancto eadē laus, honor, virtus & potestas in infinita secula, Amen.

Postquam autem ex huius vitæ tenebris ad illam lucem profectus est sempiternā, quo sanctissimum corpus eius humatum est, cum beatissimæ Mariæ virginis natiuitas in ea ecclesia solēniter celebraretur, filia Lamberti hominis Diensis, quæ ad tres menses luminibus orbata fuerat, ad sepulcrum eius adducta, mox visum recepit. Eodem die filia Martini cuiusdam quæ diurnis vexata febribus, vnus lateris sanitatem amiserat, ab amicis ad idem apportata sepulcrum, post suas preces & febribus liberata est, & lateris obtinuit pristinas vires: recessitque pedibus suis gaudens, quæ paulo antè aliorum manibus cum dolore apportata fuerat.

Cap. 16.
Miracula
post obitū
eius.

DE SANCTAE VIRGINIS DEIPARAE GENEALOGIA, DEQUE EIVS LAVDIBVS ET COMMENDATIONE, Sermo beati Iohannis Damasceni, ex 4. lib. de Orthodoxa fide, cap. 15. D. Iacobo Billio Abbate interprete.

QVONIAM de sancta atque omni laude sublimiore semperq; Virgine ac Dei genitrice Maria superius vtunque differuimus, idque quod præcipui momenti erat, ostendimus, nempe eam propriè ac verè Dei genitricē & esse, & appellari: nūc, quæ reliqua sunt, expleamus. Ipsa enim æuo omni antiquiore ac præsciente Dei cōsilio prædestinata, varijsque Prophetarum imaginibus ac sermonibus per Spiritum sanctum adumbrata, atque antè prædicata, certo tandem atque præfinito tempore ex Dauidica radice, quemadmodum ipsi promissum fuerat, orra est. Iurauit enim, inquit, Dominus Dauid veritatem, & nō frustrabitur eum? De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Ac rursus: Semen eius in æternum manebit. Et thronus eius sicut sol in conspectu meo? & sicut luna perfecta in æternum, & testis in celo fidelis. Et Esaias: Orietur virga ex Iesse, & flos de radice eius ascendet. Enimvero quod Ioseph ex Dauidica tribu originem duxerit, sanctissimi Euangelistæ Matthæus & Lucas liquidò demonstrarunt: Verum hoc inter eos discriminis est, quod Matthæus ex Dauid per Salomonem Iosephum deducit: Lucas autem per Nathan: At verò sanctæ Virginis ortum vterque silētio præterijt. Quocircā scire operæ precium est, nec apud Hebræos, nec apud Scripturam sacram, hoc in more positum fuisse, vt mulierum genus recensetur: Verum hoc demum lege cautum erat, nè tribus vlla vxores ex altera tribu accerseret. Ac proinde Ioseph, qui ex tribu Dauidica ortum trahebat, iustitiamque colebat, (hanc enim laudem ei tribuit diuinum Euangelium) sanctā Virginem haudquaquam præter legis præscriptum despondisset, nisi ex eodem sceptro genus duxisset: Ob idque satis habuit Euangelista demonstrasse vnde Ioseph ortum traxerit.

Septēbris 2.
Cap. 1.

Psal. 131.
Psal. 88.

Esa. 11.

Matth. 1.
Luc. 3.

Mulierum
genus in scri-
ptura recen-
setur non so-
let.
Num. 36.

Matth. 1.

Deut. 25.

Quin illud quoque sciendum est, quod Lege sancitum erat, vt si quispiam sine liberis à vita decessisset, ipsius frater vxorem mortui in matrimonium acciperet, ac fratri semen excitaret. Itā, quod in lucem edebatur, naturā quidem secundi erat, hoc est eius qui genuerat: si autem Legem spectes, eius qui mortem obierat. Igitur ex stirpe Nathan, filij Dauid, Leui genuit Melchi & Pantherem? Pantherem autem genuit Barpantherem, (nam itā vocabatur) Barpanther rursus genuit Ioachim, Ioachim denique genuit sanctam Dei genitricem. Rursus ex stirpe Salomonis filij Dauid, Mathan ex vxore sua genuit Iacob. Mortuo autem Mathan, Melchi ex tribu Nathan, filius Leui, ac frater Pantheris, vxorem ipsius Mathan, quæ etiam Iacobi mater erat, matrimonio sibi copulauit, atque ex ea genuit Heli. Itā vterini fratres erant Iacob & Heli, ille nimirum ex tribu Salomonis, hic ex tribu Nathan oriundus. Porro Heli, qui ex tribu Nathan erat, nullis liberis susceptis à vitā migravit: eaq; de causā Iacob ipsius frater, qui ex tribu Salomonis fluxerat, ipsius vxorem accepit, fratrique suo semen excitauit, ac Iosephum progenuit. Ioseph itaque naturā quidem filius Iacob erat, à Salomone oriundus: Legis autem ratione, patrem habebat Heli, ex Nathan oriundum.

M

dum.